

ФУНТ М'ЯСА

*Фунт м'яса лиш?
Таж людське м'ясо варт багато менше,
Аніж бараняче, волове м'ясо і козяче.*

Шекспір, «Венеціанський купець»
(дія I, III сцена)

Діюві особи:

Еліас Белювер.

Захисник.

Обвинувач.

Томас-Шейлок Гарсія.

Суддя.

Представник медицини.

Рантьє.

Маклер по продажу шарикових авторучок.

Пенсіонер.

Боніфасіо Мендес.

Альварес I.

Альварес II.

Сеньйор Гуттієрес.

Лікар.

Професор.

Доктор Лакаваньє.

Хуан К. Домінгес.

Сторож.

Сеньйор.

Публіка I.

Публіка II.

Публіка III.

Публіка IV.

Невідомий.

Фотограф.

Судовий пристав I.

Судовий пристав II.

Санітар I.

Санітар II.

Санітар III.

Поліцейський.

Хор кредиторів.

Пасажири автобуса.

Сеньйора Белювер.

Вчителька.

Домашня господарка.

Дама (з публіки).

Дівчинка.

Кореспондентка.

Санітарка I.

Санітарка II.

Простора зала судового засідання. Біля столу судді величезне крісло-трон. З одного боку — ложка з бар'єром. На ньому напис — «Присяжні». В ложі шість стільців. Обабіч два невеличких столики із стільцями біля них для обвинувачів і захисту. На першому столі рельєфно інкрустована маска комедії, на другому — трагедії. Перед всім цим — маленькі стільчики, розташовані підковою, для публіки, що присутня на суді. Ліворуч і праворуч задники, попереду численні виходи. На примітному місці — богиня правосуддя. Перед початком сцена порожня. Денне світло. Із-за першого-ліпшого задника з'являється сторож, підмітає підлогу, щось насвистує крізь зуби. Під пахою в нього велика мітелка з пір'я. Він то підмітає, то змахує мітелкою порох зі столів, стільців і т. д. Пританцьовує. Робить глибокий реверанс перед порожнім тронем судді. Підмітає сміття в одне місце, невдоволено позирає на наслідки своєї роботи.

СТОРОЖ (старий, цинік, комічний). Гляньте лише, скільки пороху набирається тут щоденно! (Підмітає). Цілісінькі гори. Коли не наглядати за порядком, то він незабаром вкрие стільці, стіл захисника, ложу присяжних. (Зупиняється, про-

мовляє боязливим, шанобливим тоном). І навіть кабінет їх світлості! (До публіки по-секрету). Я інколи думаю, що моя робота має важливе значення для адміністрації суду. (Обмахує порох з статуї богині правосуддя). Сліпенька богиня

правосуддя, яка замість палки озброїлась мечем (*пауза*), а насправді — їй меч ні до чого. Їй би ліпше пасувала мітла!

І продовжує підмітати. Через один з віддалених входів з'являється представник медицини. Опецькуватий, лисий, в пенсне. Має вигляд ученого педанта. Тримає в руках капелюх, зацікавлено оглядає залу, наближається, не помічаючи сторожа, який підмітає і жебонить собі у вуса.

О, якби-то у правосуддя була мітла!

ПРЕДСТАВНИК МЕДИЦИНИ (*голосно*). Чи в цьому домі є хто? (*Плескає в долоні*). Геї, люди!

СТОРОЖ. Сюди проходите, сеньйоре. (*Показує йому на передній план*).

ПРЕДСТАВНИК МЕДИЦИНИ (*іде*). Ага! Все-таки хтось тут є! (*Дістає телеграму, показує*). Мене викликали на сьогодні, на восьму годину ранку цією офіційною телеграмою. (*Пауза, читає*). Мене викликають до складу почесного суду присяжних.

СТОРОЖ. Сеньйор присяжний?.. Добре... (*Знижує плечима*). Ще рано. Ніхто ще не приходив.

ПРЕДСТАВНИК МЕДИЦИНИ (*карбуючи слова, натискуючи вказівним пальцем, мов на кнопку дзвоника, на груди сторожа*). Оце й є найсерйозніше, друже мій! Викликають громадянина на восьму ранку. Офіційною телеграмою! Ви мене розумієте? Офіційною! І що ж маєте? Цікаво, котра тепер година? (*Дивиться на свій кишеньковий годинник*). Чверть на дев'яту! Вже п'ятнадцять хвилин я гайную час, вештаюсь по цьому палацу, і грім мене побий, коли я кого-небудь тут бачив. (*Пауза. Робить кілька кроків*). Це серйозно. Дуже серйозно. І не дивлячись на це...

СТОРОЖ (*продовжує підмітати, кризь зуби*). Тому що меч вражає, але не очищає. А от мітла!..

ПРЕДСТАВНИК МЕДИЦИНИ (*обертаючись*). Ви щось сказали?

СТОРОЖ. Ні, ні! Нічого. Це я сам до себе.

ПРЕДСТАВНИК МЕДИЦИНИ. Ви звикли розмовляти самі з собою?

СТОРОЖ. Інколи доводиться. Звик. Тут всі розмовляють самі з собою. (*Немовби декламуючи статут напам'ять*). Діалоги забороняються, коли трибунал зібрався. Не можна перебувати суддю. Не можна перебувати захисника. Коли говорить присяжний, всі мусять мовчати.

ПРЕДСТАВНИК МЕДИЦИНИ. Тут у всіх монологи! І досить-таки розтягнені... (*З професорським виразом на обличчі*). Коли людина говорить сама — це симптом параноїї (*говорить дуже швидко*), вона входить в абстрактну сферу активно-ефективних змін Маса і Бола. Індивідуальність параноїка — це систематизована бесіда самого з собою. Мова йде про органо-травматичну етіологію, що дає вихід репресіям похитливої сублімації, в час фіксації якої рекомендується терапія...

СТОРОЖ (*з видимим переляком*). Сеньйор, очевидно, лікар? Правда?

ПРЕДСТАВНИК МЕДИЦИНИ. Представник медицини! Майже лікар, вважайте. Я радник, заступник, консультант, співпрацівник і права рука лікаря.

З кутка виходить шкільна вчителька.

ШКІЛЬНА ВЧИТЕЛЬКА (*класична, висока, худорлява, кістлява стара діва з лорнетом*). Доброго ранку, сеньйори!

СТОРОЖ. Доброго ранку, сеньйоро!

ШКІЛЬНА ВЧИТЕЛЬКА. Сеньйоріта, прошу вас.

ПРЕДСТАВНИК МЕДИЦИНИ (*низько вклонючись*). Сеньйоріта буде присяжним засідателем при розгляді сьогоднішньої справи?

ШКІЛЬНА ВЧИТЕЛЬКА. Так, пане. Я отримала цю офіційну телеграму. (*Дістає папірець*). Ви, звичайно, розумієте, що мені довелося пропустити ранкові уроки. Але ж мене викликали офіційною телеграмою! (*Пауза*). Сеньйор... чиновник суду?

ПРЕДСТАВНИК МЕДИЦИНИ. Ні. Я присяжний так само, як і ви. Ми — колеги... Мені також довелося кинути всі справи. Але, очевидно, ми з вами поспішили.

ШКІЛЬНА ВЧИТЕЛЬКА. О ні, вони не запіняться... Присяжні — це люди кришталевої чесності, поборники здорового глузду. Їх відбирають серед пунктуальних і пристойних людей.

З різних дверей входять: маклер по продажу шарикових авторучок, пенсіонер, домашня господарка, рантьє. Вони наближаються урочисто, карбуючи крок, сходяться в одному місці і промовляють хором:

ХОР (*всі четверо*). Ми одержали оці офіційні телеграми. (*Показують одне одному*). Офіційні! Ми — присяжні!

Підходять до вчительки і представника медицини. Сторож виходить, підмітаючи дорогою.

ПРЕДСТАВНИК МЕДИЦИНИ. Доброго ранку, сеньйори! Мабуть, ми і є суд присяжних. (*Дивиться на годинника*). Мені здається, що ми можемо бути зразком пунктуальності.

ШКІЛЬНА ВЧИТЕЛЬКА. Справді, я могла б уже дати перший урок в школі. Який жаль! Учні відстануть через цю втрату часу. Я, правда, ніколи не пропускаю уроків, але за таких обставин...

РАНТЬЄ (*наближаючись до глядачів, захоплено*). Та ще коли й телеграму одержано!

ПЕНСІОНЕР (*з переляканим поглядом*). Офіційну!

МАКЛЕР (*гуманно*). Попри все, присутність обов'язкова.

ДОМОГОСПОДАРКА. І нас вибирали...

РАНТЬЄ. ...серед поважних людей.

ВСІ ХОРОМ. Ми суд присяжних, ми суд присяжних. Ми справедливий, бездоганний, стараний, безпристрасний суд присяжних.

ШКІЛЬНА ВЧИТЕЛЬКА (*почуває себе, як на уроці*). Визначальна якість людей, з яких складається суд присяжних, це врівноваженість. Жод-

ного шкідливого перебільшення, яке б мало розкладаючий вплив. Все необхідно холоднокровно зважувати і знаходити золоту середину, тобто здоровий глузд і справедливість. *(Піднімає руку)*. Тому, діти...

ПРЕДСТАВНИК МЕДИЦИНИ *(немов у «Гамлеті»)*. Скрізь золота середина — дії моєї доктрина! *(Дістає з кишені візитну картку і простягає вчительці)*. Сеньйоріто, ваші слова — це справжня мудрість. Ви говорили про золоту середину. Я вважав би себе найщасливішим, коли б в майбутньому міг стати вашим другом.

ШКІЛЬНА ВЧИТЕЛЬКА *(бере картку)*. Щиро вам вдячна, пане. *(Читає)*. Готардо Перес. «П. медицини». Пан — лікар?

ПРЕДСТАВНИК МЕДИЦИНИ. Не зовсім так, сеньйоріто, «П. медицини», тобто представник медицини — означає: радник, консультант, товариш і права рука лікаря.

МАКЛЕР. В такому разі, ми колеги. Я — маклер шариковими ручками. Цей винахід зробив переворот у техніці. Ми, маклери...

ПРЕДСТАВНИК МЕДИЦИНИ *(з глибокою зневагою)*. З того, як ви це вимовили, можна подумати, що ми дійсно до деякої міри колеги... Але мій фах, розуміється, університетський.

МАКЛЕР. О, я гордий того, що я маклер. Надзвичайно важко стати справжнім продавцем. *(Легко говорить)*. Добрий продавець має бути — освіченим, елегантним, наполегливим, але не настирливим. Його усмішка мусить бути солодкою, але не нудною. Треба бути вишуканим, але не бундючним. Приємним, але не набридливим. Красномовним, але не базікою. Одяг має бути швидше цивільним ніж спортивним. *(Пауза)*. Оце і є норми поведіння відмінного торгового маклера. *(Витягує з кишені книжечку і демонструє)*.

РАНТЬЄ *(схвильований)*. З такими знаннями ви далеко підете, дуже далеко. *(Аплодує)*. Це ж капітал.

ДОМОГОСПОДАРКА *(зітхає. Оглядна, груба, з товстими пальцями)*. Такий продавець втелює собі що завгодно.

ШКІЛЬНА ВЧИТЕЛЬКА. Звичайно. Але мені здається *(усміхається до представника медицини)*, що представник медицини — це щось інше... Майже фах... тобто, золота середина. Не зовсім щоб і лікар, але й не надмірний невіглас в медицині. Золота середина. Рівновага — це те, чому я віддаю перевагу.

ПРЕДСТАВНИК МЕДИЦИНИ. Сеньйоріто, я повторюю: перебування у вашому товаристві є для мене істинною насолодою.

ДОМОГОСПОДАРКА *(голосно зітхаючи)*. Ой, як же все це чудово.

МАКЛЕР. Чи ви не займаєтесь маклерством?

ДОМОГОСПОДАРКА *(злякано)*. Що? Чи не займаюсь я чим?

МАКЛЕР. Я запитую, чи сеньйора працює?

ДОМОГОСПОДАРКА. Лише хатня робота,

РАНТЬЄ *(красномовно)*. Домашня господарка. Ніколи не кажіть «хатня робота». Це справа служниці. Сеньйора — це завжди господиня дому.

ШКІЛЬНА ВЧИТЕЛЬКА *(співчутливо)*. Гадаю, що ви вперше входите до складу суду присяжних, сеньйоро?

ДОМОГОСПОДАРКА. Якось я слухала про радіо оповідання про суд. *(Розповідає)*. Виходило так: хлопчика мали судити *(зітхає)*, але, на щастя, батько дівчинки був лікар-клеопатр, і він зробив так, що хлопчик виявився божевільним...

ПРЕДСТАВНИК МЕДИЦИНИ *(злякано)*. Лікар! Який, сеньйоро?

ДОМОГОСПОДАРКА *(ніяково)*. Лікар-клеопатр... Не так?

ПРЕДСТАВНИК МЕДИЦИНИ. Психіатр, сеньйоро. Лікар-психіатр! *(Дивиться на неї з обуренням)*.

РАНТЬЄ. Ні в кого не виникало думки довідатись що-небудь про сьогоднішню справу?

МАКЛЕР. Це заборонено. Ми добре ознайомлені із статутом суду. *(Виймає ще одну книжечку)*. Оце керівництво до дії для кожного справжнього присяжного. Тут сказано, що лише під час суду нам дозволено буде заглибитись у суть справи.

Шукає сторінку. Заходить судовий пристав.

ПЕНСІОНЕР. Ось іде судовий пристав. *(До маклера)*. Як ми маємо звертатися до нього? Ваша милість? Превосходительство? Доктор?

СУДОВИЙ ПРИСТАВ. Ви ще не влаштувались? Зараз впускають публіку, а сеньйори розбалакались, мов на банкеті. *(Голосно)*. Сюди приходять виконувати свій обов'язок. Громадське навантаження. Ви мусите негайно зайняти належні місця. Їх милість оголосить процес і негайно відкриє засідання суду.

ШКІЛЬНА ВЧИТЕЛЬКА *(сама до себе)*. Яка вишукана мова! *(До судового пристава)*. Будьте такі ласкаві показати нам наше місце, сеньйоре судовий пристав.

СУДОВИЙ ПРИСТАВ. Оголошення досить таки чітко намальоване, сеньйоріто. *(Вказує на оголошення, що висить на ложі)*. Он там. А тепер... *(воєнним тоном)*. Приготуйсь!

Присяжні стають в ряд один за одним.

На свої місця! Кроком... руш!

Присяжні займають свої місця. Пристав іде за ними, відбиваючи алебардою: раз-два, раз-два.

ШКІЛЬНА ВЧИТЕЛЬКА. Ми правильно зробили, сеньйоре: судовий пристав?

Присяжні залишаються на своїх місцях, тихо розмовляють між собою.

ПРИСТАВ I *(не відповідаючи їй, робить два кроки до одного з входів і шалено репетує)*. Геї, Мануель!!!

ПРИСТАВ II *(лише його голос)*. Що грапилося?

ПРИСТАВ I. Барани готові?

ПРИСТАВ II *(з-за лаштунків)*. Так!

ПРИСТАВ I. Відчини їм, і нехай пруть.

Заходить Пристав II, за ним з шумом і гамором поспішає публіка. Складається вона з сеньйора, сеньйора, дівчинки і чотирьох статистів. Вчителька, помітивши дівчинку, направляє на неї лорнет.

ШКІЛЬНА ВЧИТЕЛЬКА. Тут дозволяють бути дітям? В такому безпосередньому сусідстві із злочинцями?

МАКЛЕР. В справах без крові, так. (*Перегортаючи книжечку*). Це цілком дозволено і морально.

ШКІЛЬНА ВЧИТЕЛЬКА. Треба уважно стежити за тим, щоб вихованці не мали будь-якого контакту із злочинцями. З цього приводу я подам прохання владі.

СЕНЬЙОР (*сеньйори й дівчинці*). Сідайте тут, попереду. Це найкраще місце, тут усе видно.

СЕНЬЙОРА (*обертаючись*). Що сьогодні буде?

ДІВЧИНКА. Татусю, це буде цікаво?

СЕНЬЙОР. Сьогоднішнє питання не таке вже й цікаве. Проста справа про одного боржника. (*До дівчинки*). Називається «Процес про шахрайство». (*Сідають*).

РАНТЬЄ (*з деяким обуренням, до присяжних*). Ви чули, йдеться про...

МАКЛЕР. Я нічого не чув. Це заборонено. (*Показує книжечку*).

ХОР ПРИСЯЖНИХ (*затикає вуха*). Заборонено, заборонено! Не будемо слухати, не будемо слухати!

ДІВЧИНКА (*батьку*). Чому вони затикають вуха, тату?

СЕНЬЙОР. Тому що Богиня Правосуддя в Греції була глухою.

ОДИН З ПУБЛІКИ. Віслюк! Не глухою, а сліпою!

СЕНЬЙОР (*збентежено*). Так, вірно.

ДРУГИЙ З ПУБЛІКИ. Гадаю, що сьогодні нічого цікавого не буде.

ТРЕТІЙ З ПУБЛІКИ. Що, зовсім нецікаво?

ДРУГИЙ З ПУБЛІКИ. Цікаво? Та ви що?! Всі ці боржники і шахраї надто нудні люди. Злидні, недостатнє виховання, поганий приклад рідні... (*знижує плечима*) завжди одне й теж.

ТРЕТІЙ З ПУБЛІКИ. Завжди говорять про суспільство і виховання. Але все це значно простіше. Шахраї й злодюги, в основному, це — банда безсовісних злочинців, любителів привласнювати гроші пристойних людей.

ДРУГИЙ З ПУБЛІКИ. Пригадуєте цікаву справу Рікардіто? Господи! Що за дитина! Убив понад чотирнадцять родичів!

ТРЕТІЙ З ПУБЛІКИ. Я все прогавив! Я зміг лише прочитати про це в газетах. Були фотографії всіх трупів. Надзвичайно захоплююче видовище!

ЧЕТВЕРТИЙ З ПУБЛІКИ. Ви пам'ятаєте фотографію песика біля мертвої дівчинки? В газеті писали, що у вбивці не вистачило мужності забити песика.

ДРУГИЙ З ПУБЛІКИ. А ви пам'ятаєте про вампіра з Кабальто? Той, що резонував...

СЕНЬЙОР (*рвучко обертаючись*). Я вас благаю... тут діти...

ДРУГИЙ З ПУБЛІКИ (*потираючи руки*). Оце була справа... У-у-у-ухх!

ЧЕТВЕРТИЙ З ПУБЛІКИ. А сьогодні нікчемний випадок.

СЕНЬЙОРА (*сеньйору*). Ти гадаєш, що його сьогодні не будуть вішати? Прямо тут, перед очима присутніх?

СЕНЬЙОР. Тут? Не хвилюйся! Тут нікого не вішають.

ДІВЧИНКА. Тату! Тату! Я хочу побачити повішеного!

ДРУГИЙ З ПУБЛІКИ. Чого вони зволікають з початком? (*Серед присутніх чується ремствування*).

ТРЕТІЙ З ПУБЛІКИ. Вже за чверть дев'ятого! (*Публіка починає бити ногами об підлогу. Обидва пристави хутко виходять*).

ПРЕДСТАВНИК МЕДИЦИНИ (*до присяжних*). Ми, як присяжні, що-уособлюють суд, мусимо закликати до тиші й поваги.

ШКІЛЬНА ВЧИТЕЛЬКА (*енергійно стукає по бильцях*). Діти, тихіше!

ХОР ПРИСЯЖНИХ. Тихіше! Тихіше! Замовкніть! Шануйте величність суду, будь ласка!

ХОР ПУБЛІКИ. Хочемо слухати! Хочемо бачити! Хочемо знати! (*Б'ють ногами*). Виходьте вже! Виходьте вже!

РАНТЬЄ (*обурено*). Можна подумати, що ми в театрі!

Заходить невідомий.

НЕВІДОМИЙ (*до першого-ліпшого*). Тут будуть судити людину?

СЕНЬЙОР. Так, сеньйоре. Суд ось. Тут присяжні. Це публіка. На жаль, справа сьогодні не дуже цікава.

НЕВІДОМИЙ. Але ж будуть судити людину?

СЕНЬЙОР. Атож.

НЕВІДОМИЙ. А це завжди цікаво. (*Сідає осторонь*).

ПРИСТАВ (*стукає з-за лаштунків*). Порядок в залі. Всім встати! (*Оголошує так, як в матчі з боксу оголошують боксера, що виходить на ринг*). Їх превосходительство. Суд іде!

Всі встають, входить суддя, крок його швидкий, еластичний. Обличчям схожий на орла або священника-анакорета. Наблизившись до трону, обережно дістає з кишені перуку, пудрить, одягає її. Із шухляди столу дістає терези, молоток і кладе їх на стіл. Сідає. Стукає молотком по столу.

СУДДЯ. Порядок в залі!

ПРИСТАВ I. Порядок в залі!

ПРИСТАВ II (*зі свого місця*). Порядок в залі! БІЛЕТЕР ТЕАТРУ (*з глибини залу для глядачів*). Порядок в залі!

СУДДЯ. Сеньйори, що складають почесний суд присяжних, і присутня публіка можуть зайняти свої місця.

Заходить кореспондентка з фотографом.

КОРЕСПОНДЕНТКА (фотографу). Ми прибули своєчасно, Христофоре. Щойно всі посідали. Зроби-но загальне фото трибуналу.

ПРИСТАВ (затримуючи). Хвилинку! Ви хто така? Тут не можна фотографувати.

КОРЕСПОНДЕНТКА (дістає посвідку). Я редактор судової газети «Ілюстровані новини».

СЕНЬЙОР (сеньйори). Кореспондентка! Повернись, наша фотографія з'явиться в газетах.

ПРИСТАВ (не в настрої). Гаразд. Зробіть пару фотографій, але не переривайте засідання. Суддю в профіль не фотографуйте, він не любить.

Суддя шалено пудрить свою перуку.

КОРЕСПОНДЕНТКА (фотографу). Христофоре!

Фотограф вибирається на найвище місце з фотоапаратом та бліц-лапою в руках.

ФОТОГРАФ. Увага! Одну лише позу для «Ілюстрованих»! На хвилинку увага!

Всі завмирають у певних позах, і це нагадує застигле зображення на екрані, коли раптом зіпсується кіноапарат: руки в повітрі, посмішки статичні, пози неживі. Німа сцена на одну секунду. Спалах.

Для «Ілюстрованих»! Величезна подяка. Кореспондентка сідає в кутку і починає поспішно писати. Фотограф, зсунувши капелюх на потилицю, запалює сигарету. Тихо перемовляється з кореспонденткою.

СУДДЯ (відразу ж після фотографування стукає молотком). Прошу дотримуватися в залі абсолютної тиші. В публічному засіданні буде розглянуто справу, порушену комерсантом Томасом-Шейлоком Гарсією проти Еліаса Белювера, з приводу компенсації за вчинені збитки.

ДІВЧИНКА. Таточку, коли почнуть вішати?

ПРИСТАВИ (кричать). Томас-Шейлок Гарсія проти Еліаса Белювера!

СУДДЯ (приставу). Запросіть обвинувача, позивача і захисника.

Заходить обвинувач, за ним Томас-Шейлок Гарсія. Обидва сідають за стіл обвинувачення. Заходить захисник і також займає своє місце.

СУДДЯ. Накажіть ввести підсудного Еліаса Белювера.

Пристави йдуть за лаштунки і гукають.

ПРИСТАВИ. Еліас Белювер! Еліас Белювер!

Щось подібне до луни повторює голоси, що віддаляються все далі.

ХОР (за лаштунками). Белювер! Елювер! Лювер! Ліас Лювер! Увер! Увер!

Голоси затихають. Пристави виходять з дальнього кутка і тягнуть за собою велику циркову клітку на колесах, в якій знаходиться Еліас Белювер. Клітку встановлюють між столами обвинувачення і захисту. З моменту виходу весь час лунає цирковий марш, який виконується в таких випадках. Серед публіки і присяжних велике пожвавлення. Домашня господарка і пенсіонер підводяться з місця, щоб краще бачити.

ХОР ПУБЛІКИ. Прибув підсудний! Ось він, злочинець! Він обдурив, він шахрай!

Дівчинка підводиться із стільця і підходить до клітки з пачкою печива. Наблизившись до самої клітки, бере одне печиво і кидає арештованому. Батько схоплюється і рвучко тягне дівчинку за руку на місце.

СУДДЯ (погрозово розмахуючи молотком у повітрі). Порядок в залі! Порядок в залі! Слово надається для обвинувачення.

Кореспондентка дивиться на годинника, робить знак фотографові і поспішно виходить. Обвинувач, одягнений в чорну тогу, підводиться і робить крок вперед.

ТОМАС-ШЕЙЛОК ГАРСІЯ. Не забудьте підкреслити моральні фактори. Скажіть, що він людина, яка втратила совість. Поставте його перед фактом. (В ритмі і тоні недавнього хору). Не забудьте, що він мене обдурих, обікрах, насміявся наді мною і завдав мені збитків.

ХОР ПУБЛІКИ (глухий шум, що нагадує атмосферу футбольного матчу). Він його обікрах, обдурих, насміявся...

ТОМАС-ШЕЙЛОК ГАРСІЯ (йде слідом за обвинувачем). В першу чергу слід підкреслити ту шкоду моралі і славним звичаям, якої завдав цей недолугий грубіян... ворог суспільства.

ОБВИНУВАЧ. Гаразд, сеньйоре Гарсіє. (Робить крок вперед). Сеньйоре суддя, сеньйори присяжні засідателі...

ТОМАС-ШЕЙЛОК ГАРСІЯ. Потім ще одне, не забувайте про витрати, гонорари, яких мені буде коштувати цей процес.

ОБВИНУВАЧ (втрачаючи терпіння). Вельмишановні присяжні, сеньйори публіка.

ТОМАС-ШЕЙЛОК ГАРСІЯ. Сподіваюсь, що ви зумієте викласти все це...

СУДДЯ. Тихше, сеньйор.

ОБВИНУВАЧ. Сеньйор суддя, вельмишановні присяжні, сеньйори публіка.

ТОМАС-ШЕЙЛОК ГАРСІЯ. Я... (сам вже не радий, що почав говорити).

Всі дивляться на нього. Замовкає і йде на своє місце.

ОБВИНУВАЧ. Я не буду велемовним. Всю цю історію можна розповісти в кількох словах. Нещодавно Томаса-Шейлока Гарсію, чесного комерсанта, відвідав уночі якийсь незнайомий і одержав позичку від мого шановного клієнта в сумі чотири тисячі двісті тринадцять песо і чотирнадцять сентаво, пообіцявши повернути їх за тридцять днів. (Пауза). І, звичайно, тридцять днів минули, а цей суб'єкт не сплатив жодного сентаво. Всі ви бачите, отже, що його дії були заздалегідь продуманим шахрайським вчинком. Більше того, одержавши позичку, цей малошановний індивід перестав ходити на роботу і весь свій час з радістю присвятив марнотратству чужих грошей. Це вже переходить всякі межі. (Підходить до ложі). Ім'я цієї людини Еліас Белювер. (Спирається ліктями на бар'єр, фамільярно звертається до присяжних). Всі ви, звичайно, маєте деякі заощадження, зроблені вами протягом довгого часу ціною великого терпіння і жертв. Всі ви пристойні, трудящі люди. І всі ці заощадження ви зберігаєте для майбутньої небезпеки—самотньої старості. Зараз ви молоді,

Вчителька поправляє волосся.

але завтра ця заощаджена сума буде дорогоцінною. Вона стане єдиним засобом існування. (*Пауза, потім до публіки, присяжних, судді і, зрештою, до клітки, в якій перебуває Белювер*). Уявіть собі тепер, що серед білого дня до вас з'являється якийсь безсовісний суб'єкт, якийсь сеньйор «Ніхто», з єдиним наміром — жити за рахунок інших, і уявіть собі, що це чудовисько, зміло і підступно зловживаючи вашим благородним серцем, обкрадає, грабує вас, віднімає заощаджені вами кошти.

Пауза. Чується хор публіки.

ХОР ПУБЛІКИ. Обікрав, обдури, обшахраїв.

ОБВИНУВАЧ. Ця людина — Еліас Белювер. (*Показує на клітку*). Подумайте про ваші неприємності, про те, як сумно, коли хворіє син, коли помирає мати, коли взимку доводиться зносити мороз, а літом — спеку, голод — вдень, а безсоння — вночі і коли немає жодного сентаво для того, щоб полегшити горе, і все це лише тому, що сеньйор Еліас Белювер вас обікрав. (*Пауза*). Ні, це не людина, а чудовисько. Рак суспільства. Ворог. Його необхідно повісити, стерти на порошок. Треба знищити навіть спогад про його витівки, щоб і сліду не лишилося. Така людина — не людина. Це уособлення сукупності жахів і злочинів. Це прокляття!

Публіка збуджена. Дехто встає з місць, загрожує кулаками, галас, вигуки, чути хор.

ХОР ПУБЛІКИ. Вбити його. Спалити, знищити, лінчувати. Він обікрав, обдури, обшахраїв!

Обвинувач важко дише, витирає піт.

ОБВИНУВАЧ (*протягає руки*). Сеньйори, ваше обурення цілком зрозуміле, але найгірше чекає на вас попереду. Незважаючи на всю заподіяну шкоду, закон не визначає ніякого покарання за цей злочин. Ніякого. Абсолютно ніякого. А просто, як формальний захід, мій клієнт, чесний комерсант дон Томас-Шейлок Гарсія, примусив Еліаса Белювера підписати розписку про те, що в разі несплати боргу, той дозволяє вирізати на користь кредитора фунт м'яса.

ПУБЛІКА І ПРИСЯЖНІ (*хором*). Фунт м'яса?

ОБВИНУВАЧ. Ви розумієте? Фунт його м'яса. М'яса Еліаса Белювера. Навіть не телячого, яке так цінується на базарі, або свинячого, такого приємного на смак, чи там курячого — ніжного і м'якого. Нічого подібного! Всього лише фунт пісного, жилявого м'яса Еліаса Белювера, за яке мій клієнт заплатив чотири тисячі двісті тринадцять песо.

ПУБЛІКА (*хором*). Чотири тисячі двісті тринадцять песо!

ТОМАС-ШЕЙЛОК ГАРСІЯ. І чотирнадцять сентаво.

ОБВИНУВАЧ. Тепер ви розумієте, звичайно, ціну єдиного можливого погашення збитків, якої я прошу. Мій клієнт, правду кажучи, нічого не вимагає для себе. Він бажає лише одного: засудження Белювера з благородною метою підви-

щення моралі. Це тільки глибоке бажання торжества правосуддя. Правосуддя заради правосуддя! За все це, в ім'я людства і майбутньої людини, я закликаю вас, засудіть Белювера!

Всі аплодують. Обвинувач повертається на своє місце. Томас-Шейлок Гарсія вітає його, публіка галасує.

ДІВЧИНКА (*кричить і ляскає в долоні*). Його повісять, таточку, його повісять!

ПРЕДСТАВНИК МЕДИЦИНИ. Це може бути цікавим дослідом протектомії ін аніма новіл. Ми якось обговорили цю тему з доктором Левассуром в зв'язку з превентивною хірургією.

ШКІЛЬНА ВЧИТЕЛЬКА. Мене дуже зацікавило те, що він говорив про виховавчий ефект виroku. Я дам своїм учням тему для твору «Правосуддя — кращий вчитель».

РАНТЬЄ. Опріч всього, те, що він сказав про заощадження, було досить доречним. (*Пенсіонеру*). Чи не правда?

ПЕНСІОНЕР. Мені що, я пенсіонер...

СУДДЯ. Було заслухано обвинувачення, слово надається захисту.

ЗАХИСНИК (*йде наперед, поправляє свою тогу*). Сеньйоре суддя, сеньйори присяжні, присутня публіка...

РАНТЬЄ (*представникові медицини*). А обвинувач нас назвав вельмишановними.

ЗАХИСНИК. Сеньйори! Ця справа може призвести до великої помилки! Щоб запобігти несправедливості щодо звинуваченого, я покажу вам тут, які удари долі привели Еліаса Белювера до цього трибуналу. Я доведу його цілковиту невинність і його незаплямовану віру. Але передусім я хочу дещо обгрунтувати.

На вимогу захисника судовий пристав підходить до клітки і піднімає ґрати. З клітки виходить Белювер, кліпає злякано очима, весь він пригнічений атмосферою, що панує в залі. Один з судових приставів повільно проводить Белювера, мов бичка на сільськогосподарській виставці, по колу перед судом.

Я не хочу продовжувати, аж доки сеньйори присяжні не переконаються в тому, що Еліас Белювер є людська істота. (*До присяжних*). Він навіть не двоголове чудисько і не дикий звір.

Белювер сідає на лаву підсудних.

Його м'ясо також не можна порівнювати з м'ясом корови чи курки. Це, сеньйори, не базар! Це трибунал юстиції!

Поглядає навколо, в публіці окремі вигуки.

Єдиним правдивим фактом в промові обвинувача є те, що Еліас Белювер дійсно зобов'язався вручити кредиторіві фунт власного м'яса в разі несплати боргу.

ДІВЧИНКА. Татусю! Чому має бути фунт м'яса, а не кілограм чи два? Скільки важить фунт?

ШКІЛЬНА ВЧИТЕЛЬКА. Фунт — це англійська міра ваги. Він відповідає чотирьохстам п'ятдесяти грамам.

ДІВЧИНКА. Чому ж тоді розмовляють про фунти, а не про грами?

НЕВІДОМИЙ. Тому, що мова йде про м'ясо, донечко, а коли йдеться про м'ясо, то його важать завжди англійськими мірами.

СУДДЯ. Тихше!

ЗАХИСНИК. Решта ж фактів, наведених обвинуваченням, фальшиві. Я даю судові можливість розглянути ті події, які мали місце в дійсності. *(До судді)*. Прошу вашого дозволу на сприяння з боку судових приставів для поновлення і відтворення картини, яка пояснить фактичні обставини даної справи.

СУДДЯ *(підкреслений тон законника, буквоїда)*. З огляду на порушене клопотання і прагнучи виявити істину, наказую судовим приставам найсуворіше і найточніше виконувати все, що буде вказано сеньйором адвокатом. *(Урочисто стукає молотком)*.

ЗАХИСНИК. Отже, Еліас Белювер мешкав у скромному бідному будиночку в передмісті.

Судові пристави ставлять в кутку двоспальне ліжко, ширму, тумбочку, стілець. Весь куток затемнений. Заходить і лягає в постіль сеньйора Белювер в довгій сорочці і чепчику.

Підсудний жив там разом із своєю дружиною.

Белювер підходить до ліжка, скидає піджак, надягає нічну сорочку і лягає.

Незважаючи на твердження обвинувачення, Еліас Белювер був людиною працюютою. В той час йому доводилось прокидатися з першими променями сонця, щоб встигнути вчасно в контору, в якій він працював понад вісімнадцять років.

На нічному столику дзеленчить будильник, захисник показує на сцену.

Зверніть увагу.

Сеньйора Белювер вимикає нічник, сідає в ліжку і заглушує будильник.

СЕНЬЙОРА БЕЛЮВЕР. Еліас, Еліас, прокинься. Вже скоро пів на шосту.

Белювер борсається в тенетах сну, шемрає щось нерозбірливе.

Вставай! Ти гадаєш, що годинник поспішає на п'ятнадцять хвилин? Я вчора ввечері бачила, як ти поставив його на чверть години вперед, щоб полегшати ще трохи в постелі. Хоч ти й добре придумав, але я перевела стрілки назад. Такі комбінації до добра не доведуть. Ти робиш все можливе, аби лише не вставати рано і не виконувати свого обов'язку перед хазяїном. *(Пауза)*. Ось ти скажи мені правду. Адже коли б ти щоденно приходив за десять хвилин до початку роботи, тобі, певно, підвищили б платню?

Белювер сідає в ліжку і чуває потилицю.

Тобі здається, що на ті п'ятсот песо, які ти щомісяця отримуєш, можна пристойно жити?

Белювер підводиться з ліжка і прямує за ширму.

В твоєму віці тобі належало б уже бути принаймні управляючим фірмою. Ти вже вісімнадцять років працюєш на одному місці, і чого ти досяг? Ти почав свою роботу бухгалтером і продовжуєш ним бути. Якби ти вчинив хоч так, як чоловік сеньйора Рікардоллі, котрий відкрив свою власну торгівлю. Або ось, приміром, сеньйора

Зоппі, ти пам'ятаєш сеньйору Зоппі? Це та, що приходила брати в борг по півсклянки рису; так ось нещодавно вона проїздила в автомобілі завдовжки з квартал. Вона розвалилась на задньому сидінні і давала розпорядження шоферу по телефону. Автомобіль з телефоном! Яка скотина! Чорті батька зна хто! А ми? Що ми маємо?

Чути брязкіт, падає розбита тарілка.

Обережніше! Будь акуратнішим і не хлюпай воу на підлогу, я потім маю гнути спину і витирати. І не знімай такого гармидеру, потім прийде хазяйка і буде скаржитись.

З-за ширми з'являється обличчя Белювера, він чистить зуби, на шиї рушник.

БЕЛЮВЕР *(щось відповідає нерозбірливо: заважає зубна щітка, яку він тримає в роті)*.

СЕНЬЙОРА БЕЛЮВЕР. Бракувало ще твоєї розмови і твоїх пояснень. Краще вже швидше збирайся та йди.

Белювер проходить повз неї, одягаючи на ходу піджак. Ти схожий на жінку. Більше часу витрачаєш на туалет, ніж на роботу. Чи, може, там з'явилася нова співробітниця? Цим завжди все закінчується. Тут побиваєшся, все життя прислуговуєш, а він зв'яжеться з першою зустрічною, модно причесаною неробою...

Белювер робить розпачливий жест, нахилиється до дружини, хоче поцілувати, надягає капелюх.

Якщо запізнишся на автобус, не здумай мене винуватити.

Белювер виходить, ідучи через сцену.

Зачини добре двері. *(Гасить світло і знову лягає спати. Залишається в темряві на своєму місці)*.

ЗАХИСНИК. Белювер жив надто далеко від місця своєї роботи. До першої зупинки автобуса йому треба було пройти кілька кварталів.

Входить Белювер, повертає біля столу судді, в очак переляк. Проходить повз столи обвинувачення і захисту, заходить в одні двері, виходить в інші, йде за лаштунки, з'являється з протилежного боку.

Звичайно, це особиста драма Еліаса Белювера. В цей світанковий час наступає фатальна хвилинка. Злякані службовці мчать у різні кінці під страхом втратити роботу через запізнення.

П'ятеро громадян і Белювер, всі в однакових костюмах і капелюхах, входять з різних дверей, проходять перед і позад суду та публіки. В цей час захисник продовжує:

Це караван наляканих. Вони поставили на карту своє щастя, честь, роботу, домашній затишок, і всі вони залежать від пунктуальності якогось автобуса, стоять у довжелезних чергах, чекають його прибуття, а у самих — душа в п'ятах.

Всі пішоходи збираються в одному кутку, де утворюється черга. Белювер серед них, всі схожі один на одного.

ХОР ПАСАЖИРІВ *(нахилиються, вдивляючись, чи не їде автобус)*. Ось їде! Ні, не їде! Ні, не їде!

ПЕРШИЙ. Аби тільки не запізнився!

ХОР. Щоб не запізнився.

ДРУГИЙ. Треба вигадати виправдання!

ХОР. Виправдання! Виправдання! Це необ-
хідно!

ДРУГИЙ. Скажемо, що теща захворіла.

ТРІТІЙ. Що син приїхав з села.

ЧЕТВЕРТИЙ. А може, в жінки пологи?

П'ЯТИЙ. Щодо мене — то я був у лікаря.

ПЕРШИЙ. Нас викликали в поліцію.

ДРУГИЙ. А що, коли ми скажемо, що автобус
запізнився?

ТРІТІЙ. Тільки не це! Тільки не це!

ЧЕТВЕРТИЙ. В це не повірять жодний хазяїн!

П'ЯТИЙ. Хазяїн не вірить ніколи і нізачо!

ХОР (з жахом). Хазяї! Хазяї! Хазяї!

ПЕРШИЙ (вдивляючись). Автобус! (Мчить
назустріч).

ДРУГИЙ. Дійсно, автобус! Там, на тому розі.
(Біжить).

ТРІТІЙ. Але ж зупинка тут!

ЧЕТВЕРТИЙ. Ні. Ні... З сьогоднішнього дня
зупинка там.

Всі біжать, охоплені панікою.

ЗАХИСНИК. Нічого дивного, адже ж так? Все,
що відбувається з Белювером щодня, не минає
і кожного з них. Небезпека запізнитись чекає на
них протягом всього шляху. Даремно вони нама-
гаються розвіятись, читаючи газету і визираючи
у вікно. (Пауза). Опріч всього, в автобусі дуже
важко читати газету або милуватися краєвидом
з вікна.

Заходить хор, стоять по двоє щільно притиснувшись
один до одного, кожний з них тримає руку вгорі, немовби
тримається за поручні. Всі розгойдуються в різні боки і
поступово просуються наперед. У вільній руці в кожного
з них газета, яку вони читають. Посередині Белювер в
такій же позі.

ХОР. Запізнаємось! Запізнаємось!

ПЕРШИЙ. В Болівію дозволено імпортувати
швейні машинки.

ДРУГИЙ. Королевою краси обрано сеньйоріту
Азкуенага Ларреа Пуейрродон.

ТРІТІЙ. В Австралії посіяли 50 тисяч ярдів
геліотрапа.

ЧЕТВЕРТИЙ. Шість годин і дві хвилини!

ХОР. Прокляття! Запізнаємось! Хазяї! Хазяї!
Хазяї! Будьте ви прокляті!

Наблизившись до дверей, Белювер стрибає, як зви-
чайно стрибають під час руху трамваю. Судові при-
стави встановлюють у протилежному кутку сцени високий
конторський стіл, такий самий стілець, конторську вішалку.
На столі величезна книга — гробсбук. Судові пристави зни-
кають в ту ж мить, коли, поправляючи галстук, заходить
Белювер. З шухляди столу дістає сірий робочий піджак, ві-
шає свій на вішалку і починає працювати.

ЗАХИСНИК. Белювер працював бухгалтером
крупних оптових магазинів дона Боніфасіо Мен-
деса.

ДОН БОНІФАСІО (заходить, навипиньках
підкрадається до Белювера ззаду). Знову запізни-
лись, Белюверел!

Зляканий Белювер обертається.

Ні, ні! Продовжуйте працювати! Те, що я маю

вам сказати, ви почуєте й так, не відриваючись
від роботи. Я знаю, що ви запізналися лише на
дві хвилини. Звичайно, ви хотіли сказати мені, що
у всьому винний автобус. Цілком можливо. Але ж
ви не будете заперечувати, що це не перший ав-
тобус, який проходить повз вашу зупинку. І, зви-
чайно, вам доводилося бігти вулицею, щоб встигну-
ти на нього. Але в цьому вже звинуватити автобус
не можна. З усього видно, що найвинуватіші в
цьому випадку ви і ваша постіль, в якій ви хотіли
поніжитися кілька зайвих хвилин, думаючи цим
щось виграти. А насправді, ви не виграєте, а
втрачаєте: головним чином, повагу своїх хазяїв.
Постіль, Белювере, це лютий ворог! Трагічна ва-
да! В таку мить запитуеш у себе: спати чи не
спати? «That is the question»¹ (Пауза). Ви знаєте,
як це все називається?

Белювер обертається, дивиться.

Це називається солодка знемога! З її вини стали
жебраками безліч людей. Погляньте на мене.

Белювер знову починає роботу.

Я був би ніким, коли б піддався цій спокусі. Всім
моїм достатком, всім моїм майном і грошима я
зобов'язаний простому факту — саме тому, що я
прокидався завжди раніше на десять хвилин, ніж
мені було потрібно. Ось так складається доста-
ток. Я переконаний, що коли б усі службовці
вставали з ліжка на десять хвилин раніше, то не-
забаром були б самі комерсантами. Ви є наочним
прикладом. Ось уже вісімнадцять років ви одер-
жуєте п'ятсот песо на місяць, і платня не збіль-
шується. А ви не будете заперечувати, що ваша
платня — це платня для голодного існування.

Белювер здивовано дивиться на хазяїна.

І цим ви зобов'язані лише своїй пристрасі до
сну. (Збирається іти). Ну, годі байдикувати. Бу-
демо працювати.

Іде. Белювер продовжує роботу. Сеньйора Бе-
лювер встає з ліжка і йде за ширму. Виходить звідти з
господарським кошиком, проходить через сцену до виходу і
зупиняється з двома сеньйорами, схожими на неї. Жестику-
ляція і міміка довгої розмови. З інших дверей переднього
плану входять, поспішаючи, кореспондентка і фо-
тограф.

КОРЕСПОНДЕНТКА. Як ідуть справи?

ПУБЛІКА ІІ. Свідчення захисту.

КОРЕСПОНДЕНТКА (судовому приставу).
Чи є тут телефон?

Телефон на авансцені близько до залу глядачів. Коре-
спондентка біжить туди, витягає записну книжку. На-
бирає номер.

Алло! Алло! Редакція? Так, це я! (До того, хто
ближче). Що тут відбувається? (Той шепоче їй
на вухо). Алло! Так, процес триває, якийсь (слу-
хає) Еліас Белювер вчинив збройний напад на
беззахисного хлопчика Томасіто Гарсія, вирізав
у нього фунт м'яса. Залиш мені чверть шпальти!
Бувай здоров!

Фотограф знову з високого місця.

ФОТОГРАФ. Тс-с-с... Спокійно, будь ласка!

¹ «Ось в чім питання». (Англ.)—(Слова із знаменитого
монолога Гамлета).

Повторюється попередня німа сцена, спалах.

Дякую. *(Злазить з підвищення і виходить разом з кореспонденткою).*

ЗАХИСНИК. Весь ранок Белювер працював не розгинаючись. Вдень, під час обіду, він мав усього кілька хвилин, щоб дещо проковтнути.

Белювер дивиться на годинника, злазить з високого стільця, переодягає піджак і виходить.

Але ж хвилин було малувато!

Заходить Белювер, переодягається, сідає, знову працює. Тепер він працює аж до вечора без відпочинку.

Заходить дон Боніфасіо.

ДОН БОНІФАСІО. Жаль, але мені знову доводиться відривати вас від роботи.

Белювер обертається.

Ні, ні! Продовжуйте працювати. *(Говорить дуже швидко).* Я хочу, щоб ви мене слухали і не відповідали. Відправку товарів фірмі «Мендес, Гарсія і Санчес Лімітада» ви зареєстрували як фірмі «Мендес, Санчес і Гарсія Лімітада», і, окрім цього, надіслане фірмі «Фернандес, Фернандес і Перес», ви занесли в рахунок «Фернандес, Перес і Перес». Ви повинні уважніше ставитися до ордерів фірми «Еулексіо Гонсалес і компанія», які відрізняються від фірми «Булексіо Гонсалес і син і компанія». Я знайшов одну помилку в сумі накладної «Мендес Альварес і Домінгес» і другу в «Скерсобельського та Когена». Ви розумієте, наскільки це серйозно? І ця ваша неухважність—наслідок...

ХОР. Солодкої знемоги!!!

ДОН БОНІФАСІО. Ну от, раз ви це знаєте, потрудіться виправити поведінку! *(Виходить).*

ЗАХИСНИК *(змореним, насмішуватим голосом).* А день був довгим! Робота провадилася з величезними купами різнобарвних ордерів безлічі фірм, з майже однаковими назвами. Ще не встигала зменшитись одна купа, як приносили іншу. Заходить дон Боніфасіо з новою горою ордерів, кладе їх на стіл, мімікою і жестами імітує розмову.

Шановний суд зволить взяти до уваги, що такий стан тривав вже вісімнадцять довгих років.

Чути дзвоник. Сеньйора Белювер з чудовим жестом цілує своїх подруг і біжить додому, йде за ширму. Подруги розходяться. Белювер залишає стілець, одягає піджак і бере капелюха.

ДОН БОНІФАСІО *(стоїть за його спиною).* Ви не марнуєте даремно часу, Белювере? Не встиг затихнути дзвоник, як ви вже тікаєте від роботи, немов од чуми. Звичайно, вас не цікавить процвітання ваших господарів, які вже давно позбавляють вас можливості померти з голоду. Така ваша вдячність. Замість того, щоб скористатися моїми добрими порадами, ви віддаєтесь всіляким насолодам.

Белювер тікає, за ним зникає дон Боніфасіо.

ЗАХИСНИК. На Белювера ще чекає довга дорога додому. За цей час він ледве встигає прогнати останні вісті у вечірній газеті.

До автобуса заходить група людей. Все відбувається аналогічно до першої поїздки, лише обличчя всіх повернуті в протилежний бік. Всі зморені, заклопотані, читають газети, Белювер посередині.

ХОР. Вернутись! Вернутись! Вернутись додому й спати! Спати! Для того, щоб завтра знов цілий день працювати!

ПЕРШИЙ *(читає).* Одна людина вбила іншу двома ударами кинджала.

ДРУГИЙ. Трагічний випадок на перехресті двох залізниць. Восьмеро вбитих.

ТРЕТІЙ. Заарештовано відомого чілійського кишенькового злодія.

ЧЕТВЕРТИЙ. Перекинувся автобус.

П'ЯТИЙ. Пожежа на складі вовни.

ПЕРШИЙ. Двоє спекулянтів розбавляють вино водою.

Гамір в залі.

ХОР. Трагічні випадки, крадіжки, вбивства, удари кинджала. Вернутись! Вернутись! Пожежі, трупи, додому, додому, спати, спати, вернутись!

Хор іде. Белювер залишається на сцені, йде повільно. Зморився. Заходить в кімнату, скидає піджак і капелюха, кидає на ліжко.

СЕНЬЙОРА БЕЛЮВЕР *(виглядає з-за ширми).* Ах, це ти! Не кидай речі на постіль. В кухні є свіжі овочі. Гадаю, мені не доведеться готувати тобі вечерю, після того як я цілісінкрий день гнула спину, щоб догодити тобі. Я вже вечеряла. Якщо хочеш полежати, то не зійми постелі.

Белювер скидає черевики, одягає сорочку і лягає.

Я сьогодні мала розмову з сеньйорою Брінчідітті. Знаєш, що вона мені розповіла? Що ці Перуппато їдуть влітку на Лос-Лагос. Ти уявляєш?! На Лос-Лагос їдуть ці злидні! До речі, знаєш, що в мене запитала Картілетта в присутності цієї відьми Сопатті молодшої? Чи поїдемо ми відпочивати в гори, як Печутіціо і Мастроса Ітатуочо. Мені довелось їм відповісти, що в тебе надто багато роботи, і тому ми не матимемо змоги поїхати *(сміється)*, чуєш? Багато роботи! Яких лише нісенітниць не доводиться вигадувати для того, щоб не червоніти перед знайомими.

Белювер вимикає світло.

Еліас! Еліас! Ти вмієш лише спати. Це страшенна вада. Ти знаєш, як вона називається?

ПУБЛІКА І ХОР. Солодка знемога!

ДІВЧИНКА. Тату! Тату! А що це таке солодка знемога?

Сеньйора Белювер в нічній сорочці лягає поруч з чоловіком.

ЗАХИСНИК. Вісімнадцять років! Шість тисяч п'ятсот сімдесят однакових днів! І, незважаючи на все це, драма Еліаса Белювера лише починається! Справжні події, які передували сьогоднішньому процесу, розгорнулися якось вранці.

Дзвонить будильник.

Звичайний ранок, як завжди.

Засвічується нічник.

Той же будильник.

Сеньйора Белювер, сидючи в ліжку, зупиняє будильник. Той же підйом!

Белювер пірнає за ширму.

Щоденне вовтузіння, до якого ніколи ніхто не може звикнути.

Белювер виходить, одягає піджак і капелюха. Енергійна міміка сеньйори Белювер. Белювер цілує її і виходить. Сеньйора Белювер вимикає світло і засинає.

Але, очевидно, цей день волею обставин і долі повинен був закінчитись інакше, ніж всі попередні. В ту хвилину, коли Белювер мав уже вийти з хати, він відчув якийсь незвичний біль в грудях!

Белювер робить кілька кроків і раптом, нахилившись, хапається за бік.

Проте навіть біль не зміг примусити Белювера залишитися вдома.

Белювер виходить.

Це є беззаперечним доказом того, як зразково Белювер ставиться до праці, незважаючи на постійні докори хазяїна, дона Боніфасіо.

Входить Белювер, прямує до свого столу, сідає, починає працювати. В ту ж мить з'являється дон Боніфасіо із жмутом ордерів. Відбувається мімічна сцена минулого дня.

Як ми бачимо, ранок був схожий на інші ранки. Але це не зовсім так.

Белювер перестає працювати, згинається аж до землі, злазить із стільця і перед здивованим доном Боніфасіо залишає контору.

Біль був таким гострим, що Белювер вирішив негайно відвідати лікаря!

Заходить похитуючись Белювер, тримається за бік. Стукає в уявні двері. З'являється санітарка І. Зустрічає його.

САНІТАРКА І. Візьміть картку. З вас 40 песо.

Простягає йому картку, Белювер платить.

Ось сюди, сеньйоре...

Белювер робить крок, назустріч іде лікар.

ЛІКАР (виводить Белювера на середину сцени).

Болить? (Доторкається до іншого місця). Болить?

Белювер корчиться.

Ага! І тут?

Белювер знову корчиться.

ПРЕДСТАВНИК МЕДИЦИНИ. Перкусія аорти! Доказ клінічної довершеності. Називається методом Папіїа.

ЛІКАР. Так, так! Значить, ви бухгалтер?

Белювер робить жест.

Ні, ні! Ви мені нічого не кажіть! Багато років вам доводилося весь час заповнювати бухгалтерські книги готичним шрифтом. Це розладнало ваші нерви, вегетативну, тонічну і симпатичну системи. Готичний шрифт убив енергію ваших тканин, тому у вас тут біль. Це досить серйозно! І коли ви будете й надалі вимальовувати готичний шрифт, ви проживете не більше 15 днів. Вам зрозуміло?

Потискує руку Белювера і виходить. Белювер сидить якусь мить розгублений, а потім підводиться і через сусідні двері підходить до свого письмового столу.

ЗАХИСНИК. Питання здається неважким,

ДОН БОНІФАСІО (заходить з Белювером, обнімає його за плечі, поплескує по спині). Ще тільки цього бракувало! Ми, люди, мусимо допомагати одне одному. Розраховуйте на це. Ще тільки цього бракувало! (Пауза). Повірте мені, я глибоко співчуваю. За вісімнадцять років, що ви працювали для нашої фірми, я так звик, що ви постійно вимальовуєте готичний шрифт, і був переконаний, що це назавжди. Але... (Поплескує його по спині). Здоров'я передусім, Белювере. Ми, на жаль, не можемо змінити наші усталені норми роботи. І готичний шрифт для нас необхідний — конторські книги мусять бути солідними і акуратними. Я ніколи не звільнив би вас, Белювере, але коли ваш лікар рекомендує залишити цю роботу, то я не така людина, щоб проти цього ремствувати. (Шпортається в кишенях). Потім мені хотілося б від імені фірми віддячити вам за вашу працю. (Витягає конверт і вручає Белюверу). О, ні! Звичайно, це не гроші! Я не смів би ображати друга нашого дому. Це рекомендаційний лист для того, щоб ви змогли знайти роботу у першій-ліпшій фірмі за вашим фахом. А зараз, мій дорогий Белювере, я хочу ще раз довести вам мое хороше до вас ставлення. Ставлення батька до сина. (Кладе руку на плече Белювера). Ось так. Хай благословить тебе господь, сину мій.

Белювер біжить. Дон Боніфасіо виходить.

ПУБЛІКА, СУД (хором). Амінь!

ДОМОГОСПОДАРКА. Як зворушливо! Прямо тобі немов у кіно. (Витирає сльозу).

РАНТЬЄ. Реальний доказ незаперечної гармонії між працею і капіталом. (До пенсіонера). Як вам здається?

ПЕНСІОНЕР. Я... Я не знаю... Я пенсіонер.

ЗАХИСНИК. Що б там не було, але Белюверу довелося терміново шукати роботу.

Взявшись у боки, виходить сеньйора Белювер. Вона обурена.

СЕНЬЙОРА БЕЛЮВЕР. Де це таке чувано, де це таке бачено, щоб беззахисна жінка мого віку мусила терпіти такі злигодні...

ЗАХИСНИК (до неї). Сеньйоро, будь ласка.

Вказує їй на кімнату. Сеньйора Белювер йде туди і зникає за ширмою.

Ви чули, сеньйори присяжні, все те, що сказала сеньйора Белювер? Кілька днів шукання, і обвинувачений знайшов нову роботу, схожу на попередню, але цього разу в фірмі братів Альварес.

Заходить Белювер, назустріч йому йдуть брати Альварес, обидва дуже схожі на дона Боніфасіо.

АЛЬВАРЕС І. Ну, ось так! Ми читали рекомендаційного листа сеньйора Мендеса, з якого довідалися, що ви не можете писати готичним шрифтом і тому відмовились од попередньої роботи. Ми ліберальніші за вашого старого хазяїна і не вимагаємо якогось певного шрифту. Ви можете писати курсивом, версалітом, англійським, каліграфічним, яким вам лише заманеться.

АЛЬВАРЕС ІІ. Ви зароблятимете, звичайно, зважаючи на ваш вік і ненадійне здоров'я... Чотириста одно песо на місяць.

Белювер робить гримасу, потім витягає свій сірий піджак і хоче переодягатися.

АЛЬВАРЕС ІІ. Боже вас борони! Що ви збираєтесь робити? З огляду на одностайну домовленість між службовцями нашої фірми у нас всі ходять у чорному. Це надає серйозності і статечності обслуговуючому персоналу фірми.

ПУБЛІКА ІІ. При такій платні чорний костюм цілком доречний.

ПЕНСІОНЕР (наївно). Сеньйор вважає, що платня невисока?

ПУБЛІКА ІІ (в'їдливо). А як вам здається?

ПЕНСІОНЕР. Я... Я не знаю... Я пенсіонер.

ЗАХИСНИК. Без будь-яких змін минуло три місяці роботи у братів Альварес. Щодалі дні все більше починали нагадувати один одного.

Заходять Альварес І і ІІ, приносять з собою цілу гору рахунків.

АЛЬВАРЕС І. Белювере, перенесіть всі ці рахунки в книгу прибутків і, будь ласка, робіть це уважніше. Фірма «Перес, Хіменес і Фернандес» скаржитися на те, що одержала накладну на ім'я «Родрігес і Родрігес». Це може завдати немалої шкоди нашим інтересам. Якщо ви нам допоможете, то й самі досягнете успіху.

АЛЬВАРЕС ІІ. Цілком можливо, що ми зробили помилку, взявши вже літню людину замість юнака, сповненого ентузіазму. Я не можу збагнути, як ви умудрилися на старість потрапити в залежність від жалюгідних чотирьохсот восьми песо?

АЛЬВАРЕС І. Врахуйте, що ми вам підвищили платню. Раніше ви заробляли менше.

АЛЬВАРЕС ІІ. На сім песо менше! Але ж це всеодно напівголодне існування. Вся біда в тому, що вам бракує особистої ініціативи. А це є ключем до заможності. Погляньте на нас. Ми не мали б жодного песо, якби не ініціатива. Всього в житті ми зуміли досягти лише завдяки їй. Нам ніхто не допомагав. Все це ми зробили самі.

БЕЛЮВЕР (раптом перестає працювати, хапається за бік, кричить). А-а-а-ййй! (Злазить із стільця і злякано дивиться на хазяїв).

АЛЬВАРЕС І. Що з вами?

АЛЬВАРЕС ІІ. Чого ви залишили роботу?

Белювер корчиться.

АЛЬВАРЕС І. Здається, він хворий.

АЛЬВАРЕС ІІ. Добре. Раз ви захворіли, то відвідайте свого лікаря. Ми вам дозволяємо. Ми дуже ліберальні хазяї.

Белювер, похитуючись, виходить.

АЛЬВАРЕС І. Ти як гадаєш, вирахувати у нього за весь день?

АЛЬВАРЕС ІІ. Які ще можуть бути сумніви? Це ж службовець з помісячною платою. Стаття двадцять четверта цивільного кодексу...

Обидва виходять. Белювер на сцені, тримається за бік. Переходить сцену і спирається на статую правосуддя, але там приступ посилюється, Белювер іде далі.

ЗАХИСНИК. Коли вже колесо починає крутитися, важко знайти силу, що зупинила б його. Об-

винувачений вже не займався готичним шрифтом. Минуло кілька місяців на новій роботі і раптом... Тепер він пішов до відомого професора-спеціаліста.

Друга санітарка зустрічає Белювера на передньому плані.

САНІТАРКА ІІ (протягає йому картку). Будь ласка, двісті песо.

Белювер платить.

Ось сюди, сеньйоре.

Обое виходять, знову з'являється Белювер і професор.

ПРОФЕСОР. Чому ви носите темний одяг? Ви ніколи не чули про геліотерапію? Одяг чорного кольору послаблює сонячні промені і організм через певний час слабне.

ПРЕДСТАВНИК МЕДИЦИНИ. Ми з професором Саконі якось обговорювали цю тему. Я гадаю, що...

САНІТАРКА ІІ (заходить до представника медицини). Тихше, сеньйоре. У професора прийом.

ПРОФЕСОР. Вся ваша хвороба від темного одягу. Я рекомендую вам жовтий колір. Але це моя особиста думка, придатним може бути перший-ліпший світлий колір. Ви одразу ж вилікуєтесь від цієї хвороби. Але якщо ви наполягаєте на чорному кольорі, тоді... (Знижує плечима, йде з Белювером, поплескуючи його по спині). А колеги, кажете, вбачали зло в готичному шрифті? Просто-таки дивно...

Залишає Белювера в центрі кону і виходить. Белювер прямує до виходу повз письмовий стіл. Виходить.

ЗАХИСНИК. Решту подій легко собі уявити. Брати Альварес хвастали своєю ліберальністю. Можна було сподіватися, що... але ні!.

АЛЬВАРЕС І (входить з Белювером). Ні!

АЛЬВАРЕС ІІ (входить). Ні!

ЗАХИСНИК. Ні!

Брати Альварес проводять Белювера до виходу, на сцені нікого. З'являється Белювер, іде до свого письмового столу. Назустріч виходить сеньйор Гуттієрес.

ГУТТІЄРЕС. Кілька слів, сеньйоре Белювер. Ви не будете писати готичним шрифтом і не носитимете темного одягу. Зважаючи на ваш вік і стан здоров'я, я зможу платити вам лише двісті вісім песо на місяць. Сідайте і працюйте.

Белювер підходить до столу. Сеньйор Гуттієрес виходить. Белювер починає працювати, але сеньйор Гуттієрес повертається.

ГУТТІЄРЕС. Даруйте, я просто-таки забув. В нашій фірмі панує досить милий звичай: з метою розвитку споживання нашого товару, ми прагнемо до того, щоб всі службовці постійно вживали його. Ми виробляємо гуму для жування. (Дістає з кишені пакетик). Зовсім безкоштовно. Будь ласка. (Залишає пакетик і хутко виходить).

ЗАХИСНИК (робить крок до ложі присяжних). Сеньйоре суддя, сеньйори присяжні, шановна публіко! Захист наближається до найдраматичнішого моменту справи. Одержавши нову платню, обви-

нувачуваний потрапив у скрутне становище. Його вже зовсім не хвилює те, що сеньйор Гуттієрес в дійсності такий самий нестерпний і набридливий, як і попередні його хазяї. Не хвилює Белювера й те, що з метою економії, він не їздить більше автобусом і нічого не їсть в полудень. Але необхідні витрати все ж існують, платні для їх покриття не вистачає і починаються борги. Минає місяць роботи в Гуттієреса, і вже якісь похмурі люди починають перестрівати Белювера на дорозі.

Чути дзвінок. Белювер встає з-за столу, йде через сцену, жуячи гумку. Йому назустріч йде якась людина. Зупинившись, вони про щось розмовляють жестами. Белювер залишає невідомого і швидко йде геть. Той поспішає за ним.

Обвинувачений вже не їздить в автобусі, і це має свої мінуси. Його весь час оточують і переслідують кредитори.

З'являється ще одна постать і йде поруч з першою. Вони прямують за Белювером, вже їх троє. З протилежних дверей виходить ще двоє, і вся група йде за Белювером. Той поспішає. Але група переслідувачів наздоганяє його, оточує, показує папери, схожі на векселі, люто жестикулює, Белювер ледве видирається з їхнього кола, швидко йде. Всі йдуть за ним.

ХОР КРЕДИТОРІВ. Оплатіть! Оплатіть! Ці векселі, ці розписки! Ви заборгували гроші, гроші наші, а не ваші! Оплатіть! Оплатіть! Оплатіть ці розписки!

ПЕРШИЙ. Ми не можемо більше чекати!

ХОР. Віддайте нам наші гроші!

ДРУГИЙ. Ми не можемо більше давати вам у борг!

ХОР. Віддайте нам наші гроші!

ТРЕТІЙ. У мене є дозвіл на опис вашого майна!

ЧЕТВЕРТИЙ. Негайно накладти арешт!

П'ЯТИЙ. Продати з молотка!

ХОР. Віддайте, віддайте, віддайте наші гроші.

Белювер з жахом заходить в свою квартиру. Зачиняє двері, підпирає їх плечем, щоб переслідувачі не ввійшли. Важко дихає, витирає піт. Підходить до ліжка і сідає. Сеньйора Белювер з'являється з-за ширми. Хор затихає, кредитори жестикулюють, показуючи один одному розписки, векселі.

СЕНЬЙОРА БЕЛЮВЕР. Еліасе! Нарешті ти прийшов! Так тривати далі не може! У мене вже в печінках сидять кредитори і комерсанти, які день і ніч вештаються тут і розмахують рахунками, розписками, векселями! Можу я, зрештою, довідатись, хто ти: чоловік чи ганчірка? В той час, як ми мусили б купатися в достатках, як Амазаканне або Монтерусаро і Белюски, нам доводиться терпіти таку ганьбу! Сеньйора Мойзелевич щодня запитує мене, чи чула я по радіо останні новини. І я змушена відповідати їй, що мені бракувало часу. Ти гадаєш, вона не знає, де наш приймач? Тому я ще раз тебе запитую: доки це триватиме? Чого ти хочеш? Щоб я просила милостиню на базарі? Коли я виходжу з кімнати, сусіди обертаються і поглядають на мене з посмішками. Ти розумієш? Вони сміються з нас! Стільки років гнути спину, мов служниця, доглядати за тобою все життя для того, щоб потім з мене знущалися і насміхались.

Белювер сідає, охоплює голову долонями.

Ти прохав підвищення платні? Ти прохав у хазяїна авансу? Ти ходив до Моззопап? Тобі відкрили кредит? Ти шукав у газеті? Ти ходив, робив, шукав? Ти ні про що не думаєш! Хіба ти підеш? В тебе ж немає ніякої ініціативи! Тобі б лише ніжитись у ліжку! Отак ти живеш.

ХОР КРЕДИТОРІВ (*знову вимагають боргу, оточивши будинок Белювера*). Віддайте, віддайте наші гроші! Накладемо арешт, опишемо, продамо з молотка, конфіскуємо, ліквідуємо! Віддайте наші гроші!

З'являється Хуан К. Домінгес. Високий, з профілем крука, під пахвою чорний портфель, грюкає в двері.

КРЕДИТОР. Цей іде накладати арешт. Він випередив нас! Яка комерційна нелояльність!

СЕНЬЙОРА БЕЛЮВЕР. Ось іще один кредитор прийшов по свої гроші. Я його зараз впущу. Мені вже набридла брехня і плазування. Потерпи тепер ще ти, можливо почнеш якось реагувати. (*До того, що стукає*). Заходьте, сеньйоре, це мій чоловік.

Заходить Хуан К. Домінгес.

ХУАН К. ДОМІНГЕС (*не скидаючи капелюха і не кладучи портфеля*) Сеньйоре Еліас Белювер!

Белювер підводить голову, дивиться на нього.

Я Хуан Карлос Домінгес, маклер. Ви мене не знаєте, але я вас знаю. Я давно чув про вас в одній комерційній установі і з того часу ходжу за вами слідом. Я знаю, що вам скрутно без грошей. Мета моїх відвідин — запропонувати вам гроші (*усміхається*), тобто послугу одного дуже чемного джентльмена-комерсанта, який має звичай давати гроші людям, що їх потребують. Він, скажімо... Як би це вам пояснити... Позикодавець, не лихвар! О, це так! Швидше він подібний до філантропа. Саме так, він — філантроп. (*Пропонує візитну картку*). Ось його ім'я й адреса. Томас-Шейлок Гарсія. Коли ви його побачите, то не забудьте сказати йому... гм-м... цеє... ну, що я вас прислав. Він дасть мені... тобто, я хочу сказати, що одержую деякі комісійні за тих, кого посилаю до нього... Ви знаєте...

Белювер підводиться, цілком серйозний, підходить до Домінгеса з міцно стиснутими кулаками, ладний задушити його. Домінгес задкує, потім біжить. Белювер дивиться в порожнечу.

ЗАХИСНИК. Це був останній спалах його гідності. Він відмовився од допомоги позикодавця-лихваря, бо знав ненаситність цієї гієни, знав, що залежність від нього могла призвести лише до катастрофи. Але іншого виходу не було.

ХОР (*завиваючи*). Белювер, платіть! Платіть! **ЗАХИСНИК.** Еліасу Белюверу вже винесено вирок.

Белювер знову сідає і напружено вдивляється в підлогу.

ХОР КРЕДИТОРІВ. Белювер наш боржник! Белювер наш боржник!

ПЕРШИЙ. Ми про це скажемо на ярмарку.

ХОР. Белювер наш боржник!

ДРУГИЙ. Про це буде написано в газетах.

ХОР. Белювер наш боржник!

ТРЕТІЙ. Ми повідомимо про це його хазяїна.

ХОР. Белювер наш боржник! Белювер наш боржник!

СЕНЬЙОРА БЕЛЮВЕР. Ось тобі й маєш! Навіть незнайомі знатимуть про нашу ганьбу. Тепер тебе будуть відвідувати лише круки, подібні до цього, який щойно приходив! Якби ти мав хоч краплю власної гідності...

ХОР. Віддайте! Віддайте наші гроші! Віддайте! Віддайте наші гроші! Белювер наш боржник!

СЕНЬЙОРА БЕЛЮВЕР. Нещодавно сеньйора Брізопапателлі сказала мені...

Белювер, що до цього нерухомо сидів і вислуховував усе, раптом підскакує, мовби викинутий з катапульти, розмахує руками і кричить,

БЕЛЮВЕР. Годі!!!

ХОР. Віддайте! Віддайте наші гроші!

Белювер хапає капелюх, виходить на вулицю, біжить за лаштунки, кричить. Кредитори здивовано переглядаються, шепочуться і кидаються слідом за ним. Вони репетують, нявкають, гавкають, а потім, як і Белювер, зникають за лаштунками. В цей час судові пристави ставлять невеличкий письмовий стіл, два стільці і одвірок. З одного боку з'являється зморений, заспаний Белювер. Капелюха він тримає в одній руці, а другою розстібає комірець, заточується. Захисник жестом запрошує Томаса-Шейлока Гарсію, і той сідає за щойно поставлений столик. Як тільки Шейлок зайняв своє місце, Белювер підходить до уявних дверей і стукає тричі.

ТОМАС-ШЕЙЛОК ГАРСІЯ. Заходь, сину мій.

Белювер входить.

Проходь сюди, сину мій. Сідай, ти, мабуть, дуже зморився?

Белювер спирається на стіл, але не сідає.

Я все знаю, мої агенти давно стежать за тобою. Я знав, що ти прийдеш до мене. Сповідайся передо мною, як перед святим отцем, розваж свою душу. Ти прийшов до мене по заспокоєння, і ти не підеш без нього. Ти заборгував гроші. Багато грошей.

Белювер стає навколішки. Гарсія кладе йому руку на плече.

Чи крав ти, сину мій?

Белювер заперечливо хитає головою.

Чи мав ти зиск від вдів, сиріт, старих?

Белювер заперечливо хитає головою.

Чи хоч раз ти скористався чужими грошима, щоб вчинити нечестиві речі проти бога або своїх ближніх?

Белювер заперечливо хитає головою.

Чи користувався ти майном або товарами чесних комерсантів для власної вигоди, не оплативши повністю їхньої вартості?

Белювер схилив голову. Томас-Шейлок Гарсія нахилиється над ним.

Мені треба, щоб ти подумав зараз, щоб ти зосередився — ти вчинив злочин. Ти привласнив і використав товари, які становлять активний капітал чесних комерсантів. Вони тобі з відкритою

душею віддали своє, а ти віддячив злом за добро. Ти непоправний боржник і свиня. Ти злочинець, грабіжник. Я хочу, щоб ти покався, поклявся всіма святими, відчув глибину тієї прірви, над якою стоїш. Я хочу, щоб тобі стало соромно. Кайся, соромся, страждай і плач, окаянна душа!

Белювер ридає, майже лігши на підлогу.

Тепер підведись. Твої сльози щирі, і вони спокують тебе! Вставай! Тепер ти мій брат. Ти прощений!

Белювер встає.

Давай побесідуємо спокійно.

Вказує на стілець, Белювер сідає. Гарсія теж.

Ну, а тепер скажи мені, чим я можу бути тобі корисний?

Белювер мовчки дивиться на нього.

Ти заборгував шістсот песо. Це великі гроші. Ти не можеш дати мені ніяких гарантій. На твою мізерну платню немає рації накладати арешт. Ти зміг би приносити мені щомісячно п'ятдесят песо?

Белювер простягає до нього руки.

Стривай! Не поспішай, мій сину. Треба домовитись про відсотки і ще про дещо. Але це не суттєво, я хочу вірити в твоє каяття, в твої почуття. Оскільки немає жодної гарантії, тобі доведеться підписати документ на більшу суму. Це, звичайно, проста формальність. *(Виймає розрахункову книжку)*. Звичайний документ на вісімсот песо.

Белювер хапає розрахункову книжку, і Гарсія, посміхаючись, пропонує йому авторучку. Белювер похапцем підписує. Гарсія дістає гроші, рахує.

Сто... Двісті... Триста... Чотириста... П'ятсот... П'ятсот п'ятдесят... *(Дає Белюверу)*. Я даю тобі п'ятсот п'ятдесят песо, сину мій. Перші п'ятдесят песо я утримую в рахунок боргу.

Белювер бере гроші і хоче йти.

Спокійно! Спокійно! *(Усміхається)*. Хочеш випити зі мною склянку чаю?

Белювер здивовано дивиться на нього, бере капелюх і йде до дверей.

Не забудь через тридцять днів завітати до мене і принести п'ятдесят песо!

Белювер виходить трохи збентежений. Згодом веселішає. Вперше за весь час посміхається, йде через увесь кін і зникає за дверима.

ЗАХИСНИК. Таким чином він отримав позичку. Лише п'ятсот п'ятдесят песо. Найперший його крок ви можете передбачити самі. Окрім того, всі свідки підтверджують це.

З'являється хор кредиторів, біжать, штурхаючи один одного.

ХОР КРЕДИТОРІВ. Ми одержали! Ми одержали! Одержали наші гроші! Ура! Ура! *(Гамір, галас)*. Одержали, ура! Алілуя! Порятунок! *(Галас, штурханина, вигуки)*.

КОРЕСПОНДЕНТКА *(виходить)*. Краще й вигадати важко! Прибули вчасно! Христофоре, мерщій сюди!

Христофор видирається на підвищення. Просить уваги. Всі завмирають, спалах.

ФОТОГРАФ. Для «Ілюстрованих». Щиро дякую!

КОРЕСПОНДЕНТКА (*біжить до телефону*). Алло! Алло! Так, це я. З'єднай мене із спортивною сторінкою. Так, так, спортивною! Здається, у злочинця були спільники в одній футбольній команді. Мені треба проконсультуватися із спортивною редакцією. Біля входу страшений шарварок. Пізніше подзвоню. (*Швидко виходить*).

ЗАХИСНИК. Тепер Белюверу залишається єдиний вихід: заощаджувати і скорочувати витрати. Він мусить не палити світла, відмовитись від цукру і солі, триматися до того часу, аж поки не буде сплачено вісімсот песо внесками по п'ятдесят песо щомісяця.

Заходить Белювер.

Але перший місяць промайнув, мов метеор.

Світло на кону гасне і в ту ж мить знову запалюється. І Белювер зміг віднести лише тридцять п'ять песо.

Белювер заходить до Томаса-Шейлока Гарсії, той сидить біля столу.

ТОМАС-ШЕЙЛОК ГАРСІЯ. Проходь, сину мій! Ти приніс мені п'ятдесят?

Потирає руки. Белювер простягає йому гроші.

Невистачає грошей, синку?

Белювер схиляє голову.

Тут лише тридцять п'ять песо. (*Пауза*). Але зрештою... це легко полагодити. (*Витягає розрахункову книжку*). Підпиши-но новий папірець.

Белювер підписує.

Ти не хвилюйся, це просто зайва гарантія, я ж ставлюся до тебе, як до рідного сина.

Белювер рвучко обертається.

Наступного місяця принесеш мені п'ятдесят песо і п'ятнадцять за цей місяць. Не забудь же!

ДІВЧИНКА. Татусю, татусю, а що це таке філантроп?

Белювер виходить і робить кілька кроків по сцені.

ЗАХИСНИК. Але й другий місяць промчав, мов комета.

Світло знову на мить погасло. Белювер зупинився, повернувся і вже знову стоїть у Шейлока з новою пачкою грошей.

ТОМАС-ШЕЙЛОК ГАРСІЯ. П'ятнадцять в минулому місяці та п'ять недоданих зараз становлять в сумі двадцять песо. Тобі доведеться підписатися на тисячу п'ятсот песо. (*Дає йому розписку*). Єдиний вихід — принести мені наступного місяця п'ятдесят песо і ще двадцять. (*Показує*). Підпишись тут, де хрест!

НЕВІДОМИЙ. Де хрест?

ЗАХИСНИК. Дні пролітали, немов у калейдоскопі, але не було розради Белюверу.

Белювер встає, але перед тим, як йому вийти, світло на мить гасне. Він знову повертається, вручає гроші і безпорадно розводить руками.

ТОМАС-ШЕЙЛОК ГАРСІЯ. Тоді підпиши на дві тисячі песо!

Белювер сідає, підписується. Світло знову на мить гасне.

Дві тисячі п'ятсот!

Знову гасне світло. Белювер підписується.

Три двісті.

Знову блимає світло.

Чотири тисячі.

Знову на мить стає темно.

Чотири тисячі двісті тринадцять песо, чотирнадцять сентаво і квіт!

Белювер кінчає підписувати. Томас-Шейлок Гарсія встає. Переходить з «ти» на «ви».

Не відповідайте мені, я сказав: квіт! Я вам лише на мить довірився, а ви замість подяки... Ви заборгували мені чотири тисячі двісті тринадцять песо і чотирнадцять сентаво, а вам навіть нікуди упасти в разі смерті. Мені потрібна гарантія, порука. Треба домовитись про відшкодування збитків. (*Наближається до Белювера*). Ти пам'ятаєш ту мить, коли тебе обсіли злидні і ти був у відчай? Хіба я не став тобі батьком?

ДОМОГОСПОДАРКА. Ох, як це все зворушливо! (*Зітхає*).

Белювер схиляє голову.

ТОМАС-ШЕЙЛОК ГАРСІЯ. Хіба я не був співчутливим, терпеливим, дружнім, щедрим, великодушним порадиником твоїм?

Белювер сидить з похиленою головою.

І задля чого все це? У вас немає навіть крихти пристойності і щирості.

Томас-Шейлок Гарсія знову витягає розрахункову книжку, сердитий і урочистий, як бог. Чуються удари грому, десь далеко крешуть блискавиці, буря.

Підпишись тут! Пиши! «Якщо через тридцять днів не сплачу Томасу-Шейлоку Гарсії належні йому чотири тисячі двісті тринадцять песо і чотирнадцять сентаво, в мене буде вирізано з грудей, ближче до серця, фунт м'яса на користь мого кредитора, із судовим втручанням і всіма законними формальностями».

Белювер підписує.

Ось так. Сподіваюсь, сину мій, ти розумієш, що все це пуста формальність і тобі нічого турбуватися. Не забудь прийти до мене під кінець місяця і принести, що зможеш...

У Белювера падає з рук перо, і він, зігнувшись, виходить.

ЗАХИСНИК. Отже, все зроблено. Якщо за тридцять днів він не принесе п'ятдесят песо... А борг тепер уже такий великий, що він ніколи не матиме можливості погасити його. В дійсності ж Белювер одержав лише п'ятсот п'ятдесят песо. Решта — це відсотки, лихварство, грабіжництво. Капіталізація, злочин, називайте, як хочете. І Белювер давно вже сплатив ті п'ятсот п'ятдесят песо щомісячними внесками. Але його підпис фігурує під страшним документом. Він приречений довічно працювати на користь лихваря,

Входить Белювер, він іде до свого робочого місця.

І от тут злигодні, випадковості, доля,— все обсідає його. Ви пам'ятаєте готичний шрифт? Чорний одяг? Біль у серці в момент підписування документа. А треба було йти на роботу...

Белювер кривиться від болю, падає, підводиться, знову згинається, виходить.

Так, це старий біль. Йому не треба було йти до лікаря, щоб довідатися про його причини. Він сам добре знав свого ворога. На цей раз збудником болю була гума для жування, яку він споживав безкоштовно в інтересах фірми. Лікар, який його обслуговував, наш найперший свідок.

СУДОВІ ПРИСТАВИ (*шукають щось в напрямку лаштунків*). Доктор Рікардо Лакаваньє!

Заходить доктор і зупиняється перед присяжними.

ЗАХИСНИК. Ви клянетеся говорити правду, лише правду і нічого ні більше, ні краще, опріч правди?

Доктор Лакаваньє піднімає руку. Сідає.

ЗАХИСНИК. Ви оглядали труп... тобто підсудного?

ДОКТОР. Так. Виявлено пекторалізацію хребетного стовпа на висоті естеріоклейдомічного тудео з паратетатінізацією салнінгодарінгооноестафіліна.

ПРЕДСТАВНИК МЕДИЦИНИ. Абсолютно ясно.

ЗАХИСНИК. І збудники цієї хвороби?

ДОКТОР (*педантично*). Їх кілька, і вони різні. Хвороба може виникнути від зловживання готичним шрифтом, в такому випадку вона має назву калігралозіс і гостра графосалгія. В інших випадках вона починається від пристрасті до темного одягу, або нігеротексофобії. В переважній більшості прояви її рееструються під час введення в шлунок гуми для жування. Тоді вона має назву мадагаскарської гарячки. У всіх випадках вона закінчується смертю, якщо, звичайно, не буде вчасно вжито медичних заходів.

ЗАХИСНИК. А в даному випадку?

ДОКТОР. Я б найсуворіше заборонив працювати.

Белювер входить, йде, мов сновиди, до своєї кімнати. Не скидаючи капелюха, сідає на ліжко, сидить.

І приписав би абсолютний спокій і ніяких турбот.

ЗАХИСНИК. Останнє запитання, докторе. Скільки ви берете за візит?

ДОКТОР (*невимушено*). Двісті песо.

ЗАХИСНИК. Щиро вам вдячний. Цього цілком досить.

Доктор підводиться і урочисто виходить, представник медицини підхоплюється з місця і низько кланяється йому.

І ось (*походжаючи біля присяжних*) ми підійшли до закінчення історії. Белювер уже не може працювати, він до всього байдужий. Він навіть не чує, що йому говорить власна дружина.

Заходить сеньйора Белювер. Міміка суворої прохуанки.

Ця сеньйора присвятила себе зараз підрахунку днів, вона показує чоловікові календар або годинник, порожню господарчу корзинку або порожній гаманець. Даремно. Белювер вже не живе. Він очікує. Очікує того останнього кривавого мазка, що його має зробити пензель його долі.

Сеньйора Белювер ходить по кону, заклавши руки за спину.

Минають дні. Роботу залишено.

З'являється сеньйор Гуттієрес і ходить навколо письмового стола.

До лихваря в кінці місяця він також не пішов.

Томас-Шейлок Гарсія встає і ходить по кону, заклавши руки за спину.

Минають дні... І одного разу...

Томас-Шейлок Гарсія підходить до обвинувача. Обвинувач — до судового пристава і шепоче щось йому на вухо. Судовий пристав шукає свого товариша, і обоє вони виходять. Ім на зміну з'являється поліцейський і прямує до будинку Белювера. Сеньйора Белювер зникає за ширмою, сеньйор Гуттієрес виходить.

ПОЛІЦЕЙСЬКИЙ (*грюкає в двері*). Сеньйоре Еліас Белювер!

Белювер відповідає. Поліцейський заходить.

Еліас Белювер! Іменем закону і за наказом високого суду, вас затримано!

Бере його і виводить за двері. Заходять судові пристави з кліткою, в якій сидить Белювер. Підходять до того місця, де клітка стояла першого разу. Зупиняються, витягають Белювера з клітки і садовлять на лаву підсудних.

ЗАХИСНИК. Ось так ми підійшли до сьогоднішнього процесу. Доля порядної людини, чесно-го трудівника в небезпеці, вона в руках чудовиська (*вказує рукою*) Томаса-Шейлока Гарсії! Суд присяжних не може дійти до іншого висновку, опріч того, щоб повністю виправдати Белювера! Це єдине моє прохання! Більше нічого!

Гомін. Хтось один серед публіки плескає в долоні. Захисник сідає. Всі хвилюються.

СУДДЯ. Тихше!

СУДОВИЙ ПРИСТАВ II. Тихше!

СУДДЯ. Докази наведено. Сеньйори суду присяжних зволють вийти на нараду і повернутись лише тоді, коли буде вирішено, винний чи не винний Еліас Белювер.

Удар молотка. Присяжні встають і залишають ложу. Ідуть урочисто один за одним, зупиняються біля лаштунків, де відбувається мімічна дискусія. Публіка виходить. Судові пристави походжають по залу.

ОБВИНУВАЧ (*підходить до захисника, бере його за руку*). Вітаю вас, докторе. Справді, ваші докази можуть викликати захоплення.

ЗАХИСНИК (*майже на вухо, ніби повідомляючи таємницю*). Ходімо вип'ємо кави, колего.

ОБВИНУВАЧ (*так само*). З великим задоволенням, докторе.

Ідуть, взявшись під руку. Служник ставить столик і два стільці. Сідають.

ЗАХИСНИК. Послухай-но, брюнете, дві кави. Та міцної.

ОБВИНУВАЧ. Я вже вам казав, колего, мені дуже сподобалися докази, представлені Вами. Все дуже добре підготовлено.

ЗАХИСНИК. Ні, справа програна. Цей документ — надмогильна плита.

ОБВИНУВАЧ. А жаль. Мені дуже подобається ваш клієнт, докторе. Він здається мені порядною людиною.

ЗАХИСНИК. Ви що, глузуєте з мене? Він втратив всяку совість. Хіба ви не бачите, як він обібрав дона Шейлока? Ваш клієнт — справжній джентльмен. Я буду радий, коли Белюверу вивесуть вирок. Треба цьому покласти кінець.

ОБВИНУВАЧ. Шкода, шкода, друже. Мені сподобався ваш клієнт. Адже Шейлок Гарсія зовсім не потребує цих грошей.

Слуга подає каву. Захисник дістає гаманець.

Але що ви збираєтесь робити, докторе? *(Дістає гроші)*. Сюди, хлопче, сюди!

ЗАХИСНИК. Дозвольте! Ще тільки цього бракувало! *(Наполюгає і віддає свої гроші)*. Я клянусь вам, що захищаю Белювера проти власного бажання. Якби це залежало від мене, я б його четвертував.

ОБВИНУВАЧ. Отак буває завжди. Я його звинувачую, і в той же час бажаю йому порятунку. Але що поробиш, доводиться служити своїм клієнтам.

ЗАХИСНИК. Зрозуміло, колего. Ми технічні виконавці! Правду сказав Сервантес: не вкладай власну пристрасть у чужу суперечку.

ОБВИНУВАЧ. До речі. Я бачив учора, як ви заходили до трибуналу з гарненькою дівчинкою...

ЗАХИСНИК. Моя нова секретарка. Щось незвичайне, правда, друже?

Ідуть до виходу.

ОБВИНУВАЧ. А та, що була у вас раніше, така огрядна?

Голоси затихають.

ЗАХИСНИК. Ми її звільнили, друже. Уявляєш собі, кожного дня перед тим, як вийти...

СУДОВИЙ ПРИСТАВ. Суд іде! Всі на свої місця!

Всі займають свої місця. Присяжні один за одним заходять до ложі.

СУДДЯ. Буде заслухано авторитетну думку кожного присяжного. Сеньйоріто Матільда Арганьярас! Вчителька середньої школи, ваша думка.

ВЧИТЕЛЬКА *(поправляє лорнет. Читає, стоячи, як в школі)*. Виховуючи і навчаючи першокласників, я не можу думати інакше, ніж є насправді. Еліас Белювер винний. Він хворів на солюнку знемоги, на неробство, на недостатність ініціативи і зовсім не вмів нічого заощаджувати. Якби він мав всі ці якості, він не сидів би сьогодні на лаві підсудних. Цей вирок буде повчальним прикладом для молоді і вихованців. Діти, які зараз мене слухаєте, ніколи не наслідуйте прикладу цієї поганої людини. О! Яким нещасним буде той, хто захоплюватиметься неробством і солюдкою знемоги! *(Сідає)*.

СУДДЯ. Сеньйоре Готардо Перес! Представник медицини, ваша думка.

ПРЕДСТАВНИК МЕДИЦИНИ. Сеньйоре суддя! Я розумію, що Еліас Белювер винний. Його фатальною помилкою була зневага до медицини. Белювер належить до такої категорії людей, які вдаються до медицини лише тоді, коли відчувають хворобу і біль. Кращі майстри вчать нас, що відвідувати лікаря необхідно до хвороби. Ця помилка була фатальною. Вивести вирок Белюверу — значить поставити юстицію на службу науці, сприяючи цим самим розвитку превентивної медицини, яка бореться за краще і повноцінніше покоління. І тому мій діагноз у цьому питанні — винний. *(Сідає)*.

СУДДЯ. Маріо Касалья, маклер по продажу шарикових авторучок! Ваша думка!

МАКЛЕР *(посміхається)*. Абсолютно винний, сеньйоре суддя! Всі деталі вказують на класично нікчемного службовця і неможливого працівника у своїх хазяїв. А справа вже в тому, що, не кажучи про беззаперечну перевагу шарикових ручок, той готичний шрифт, яким захоплювався підсудний, показує нам його реакційний дух, який не визнає не лише шарикових ручок, але навіть всіма шанованої застарілої авторучки. Користуватися вісімнадцять років пером і архаїчною чорнильницею, — цього цілком достатньо, щоб засадити його до тюрми. Не кажучи вже про темний одяг, який виступає проти усіх норм «Підручника доброго службовця». Але найсерйознішим із всього є спроба нав'язати продукт, який споживається ним особисто. Груба помилка: гумка для жування не буде купуватися лише тому, що її жує продавець. Це відворотно. Справжній продавець мусить посміхатися, лестити, приваблювати, переконувати, але ніколи не споживати сам! Ось три причини, яких цілком досить, щоб визнати його винним. *(Сідає)*.

СУДДЯ. Сеньйор Ісідоро Лейва і Обіс! Рантьє.

РАНТЬЄ. Він просто винний. Белювер міг підписувати і міг не підписувати документа. А коли вже він підписав, значить він добровільно визначив свою долю. Стаття 1197 цивільного кодексу гарантує свободу укладання умови, що є основою нашої цивілізації. Людина від народження вільна. Тому, в ім'я свободи, треба вивести вирок Белюверу.

СУДДЯ. Крісітомос Тіболі — пенсіонер!

ПЕНСІОНЕР. Винний. Я пенсіонер. *(Сідає)*.

СУДДЯ. Ви мусите обгрунтувати свою думку, сеньйоре.

ПЕНСІОНЕР. Це дуже просто. Він винний. Якби це було не так, то проти нього не порушували б справи. Суд дуже поважна установа, яка витратила гроші на телеграми, запросила людей, змарнувала багато часу, примусила виступати велику кількість свідків. І було б знущанням над судом, якби після таких витрат і турбот визнати обвинуваченого невинним. *(Сідає)*.

СУДДЯ. Сеньйора Кулія Чавес! Домашня господарка.

ДОМОГОСПОДАРКА. І ви ще запитуете? Винний! Досить подивитися, як цей мізерний суб'єкт поводить із своєю дружиною. *(Сідає)*.

СУДДЯ (*урочисто*). Єліасе Белювер! Встаньте!

Белювер встает.

Підійдіть до суду!

Белювер підходить.

За єдиною думкою вас оголошено винним. А тому ви мусите вручити Томасу-Шейлоку Гарсії, вашому кредитору, фунт м'яса, яке буде вирізано у вас сеньйорами санітарами трибуналу. (*Тричі стукає молотком*). Хай зайдуть санітари.

Заходять троє санітарів у халатах і фартухах, які носять м'ясники; одяг в крові, брудний. У всіх великі ножі. Белювер злякано відходить, але всі троє хапають його і заводять за ложку судді.

ДІВЧИНКА. Татусю, татусю, його повісять?

Чути жакливий крик. Повертаються санітари з пакетом, загнурнутим у газетний папір. Урочисто вручають судді, який кладе пакунок на вагу.

СУДДЯ (*гукає*). Точно один фунт м'яса! (*До Шейлока Гарсії*). Сеньйоре Томас-Шейлок Гарсія! Діючи за усіма правилами закону, я вручаю вам фунт м'яса вашого боржника сеньйора Єліаса Белювера, яке було вирізане в нього з найближчого до серця місця, згідно запису з документи. Цим актом вирок вважається виконаним, і звинувачений негайно звільняється.

Проходять судові пристави, ведуть Белювера до виходу, підтримують його з обох боків. Суддя простягає пакунок Томасу-Шейлоку Гарсії.

ЗАХИСНИК. Хвилинку, ваша милість, я хочу внести корективи до справи. Згідно одного давно минулого юриспрудентського і аналогічного випадку в Венеції, за часів судді Порції кредитор має право на м'ясо, але не на кров боржника, якщо це не було раніше обумовлено. Тому, якщо пролито хоч одну краплю крові, сеньйор Томас-Шейлок Гарсія буде відповідати за замахи на життя сеньйора Белювера і змушений буде відшкодувати збитки, завдані моему клієнтові. Тому я вимагаю негайно накласти арешт на майно дона Гарсії.

ТОМАС-ШЕЙЛОК ГАРСІЯ (*в страшній паніці*). А це можливо?

ОБВИНУВАЧ. Все залежить від того, що скаже суддя. Але мені здається, що так.

СУДДЯ. Те, що сформулював захисник процесу, вважаю за своєчасне і за таке, що стосується справи.

Удар молотка.

Санітари!

ТОМАС-ШЕЙЛОК ГАРСІЯ. В такому випадку я апелюю, відрікаюся, прощаю. Я нічого не хочу. Хай забирає своє прокляте м'ясо. Хай він прикладе його на старе місце. Його нещастя розриває моє серце. Адже це людська істота. Я ладний сплатити всі його витрати. Я любив його, як сина!

СУДДЯ. Виконуйте постанову! Санітари!

Санітари підходять.

Відкрийте цей пакунок!

Санітари, судові пристави, обвинувач, захисник, Томас-Шейлок Гарсія і дехто з публіки оточують те місце, де знаходиться пакунок.

ВЧИТЕЛЬКА. Мені млосно. Я не можу бачити крові! Який жах.

ПРЕДСТАВНИК МЕДИЦИНИ. Втрата свідомості. Це не страшно. Я буду тут, поруч з вами.

У всіх, хто стоїть навколо фунта м'яса, вихлоплюється вигук подиву.

ВСІ. О-о-о-о!

СУДДЯ. Сеньйоре Томас-Шейлок Гарсія! Результати дослідження, підтверджені сеньйорами санітарами, такі: звинувачений Єліас Белювер не має крові в своєму тілі, бо її ні краплі не виявлено. Отже, цей фунт м'яса належить вам, і вам ми його вручаємо.

Вручає пакет. Томас-Шейлок Гарсія втрачає свідомість. Санітари виносять його на повітря. Суддя стукає молотком.

Судовий розгляд закінчено. (*Підводиться*).

СУДОВІ ПРИСТАВИ. Всім встати! Їх милість залишає зал!

Всі встають. Входять кореспондентка і фотограф. На своєму місці залишається тільки невідомий. Він вдає, що спить.

КОРЕСПОНДЕНТКА (*до публіки*). Уже закінчилось?

ПУБЛІКА. Так, сеньйоріто. Йому щойно вивнесли вирок.

КОРЕСПОНДЕНТКА. Даруйте. (*Біжить до телефону, набирає номер, чекає*).

СУДОВИЙ ПРИСТАВ. Звольте звільнити приміщення!

Присяжні встають, і публіка починає їм аплодувати. Присяжні кланяються, виходять з ложі. Але аплодсменти настільки настирливі, що їм доводиться знову повернутися. Чоловіки випереджають обох жінок присяжних і беруть їх під руки. Вклоняються, немов на сцені. Хтось гукає «Браво!»

КОРЕСПОНДЕНТКА. Алло! Редакція! Так, це я. Йому вивнесли вирок. Здається, все трапилось через жінку. Як її ім'я? З'ясувати не вдалося. Напишіть перше-ліпше, яке красивіше. Так, фотографій досить.

Продовжує розмову. Публіка повільно прямує до виходу, присяжні вітають один одного. Те ж саме роблять обвинувач і захисник, які виходять слідом за суддею. Залишається лише невідомий. Він сидить, обхопивши голову руками. Всі виходять. Судові пристави наближаються до невідомого. Кореспондентка кінчає розмову, вішає трубку і виходить на середину кону.

КОРЕСПОНДЕНТКА (*судовому приставу*). Потім запишете мені все, що відбулося, і надішлете в газету. Гарзд?

СУДОВИЙ ПРИСТАВ. Будьте спокійні. Але не забудьте, що суддя не любить фотографуватися в профіль. (*Фотографу*). Ви чули?

ФОТОГРАФ. Не турбуйтеся. Апарат не заряджений. В газету підуть фотографії минулого тижня. Але люди так люблять фотографуватися для газети, що купують потім і їх.

СУДОВИЙ ПРИСТАВ. Гарзд. Тепер ідіть. Треба звільнити приміщення.

Проводжає їх. Невідомий залишається на своєму місці. Пристав озиряється, помічає його.

Пора звільнити приміщення, сеньйор. Чуєте?

НЕВІДОМИЙ. Ви мені можете сказати, що трапилось з Белювером?

СУДОВИЙ ПРИСТАВ. Як що трапилось? Ви хіба не були присутні?

НЕВІДОМИЙ. Так, але я запитую про те, що буде з Белювером? Хто дасть йому роботу? Куди він піде? Ніхто ж нічого не пояснив.

СУДОВИЙ ПРИСТАВ. Обвинувачений на волі. Це не обходить суд, бо він не втручається в приватне життя людей. Вони вільні і самі відповідають за свої вчинки. *(Пауза)*.

І, будь ласка, звільніть приміщення!

НЕВІДОМИЙ *(підводиться)*. А скажіть... Для суду байдуже те, що в Белювера не було крові?

Підходить другий пристав і стає біля першого.

ПРИСТАВ. Звільняйте приміщення, сеньйоре! Ми тут не для дискусій.

Пристави хапають невідомого під руки.

НЕВІДОМИЙ. Тоді я вам сам скажу, чому не було крові в Белювера.

Невідомого штовхають в зал для глядачів.

Її вкрали в нього! Його вичавили, мов лимон! *(Опускається в партер)*. У нього вкрав її хазяїн із своєю солодкою знемогою, той інший з темною одежею, лікар з готичним шрифтом, з жувальною гумкою. *(Його штовхають до глядачів)*. А тут, між адвокатами й присяжними, з нього остаточно все вичавили. *(Виривається з рук приставів і звертається до публіки)*. А кров людини священна і не належить ніякому хазяїнові, ніякому суду, ніякому лихвареві. Це вампіри, які ходять на волі. Обережно! Місто повне вампірів! Треба покласти цьому край! *(Його грубо виштовхують)*. Вони на волі! *(Його виводять)*. Це вампіри! Вампіри! Вампіри!

Голос затихає за лаштунками. В цей час раптово спалахує світло, і статуя правосуддя з грюкотом падає.

ЗАВІСА

*З іспанської перекладали
Лев ОЛЕВСЬКИЙ та Юрій ПЕТРЕНКО*